

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilno avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovariša
v Idriji.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljatve je pošiljati franko.

Učiteljski Tovariš izhaja vsak petek popoldne. Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.
Vse leto velja 8 K
pol leta 4 „
četrt leta 2 „
posamezne številke po 10 h.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste, če se tiska enkrat . . . 14 h
„ „ „ dvakrat . . . 12 „
„ „ „ trikrat . . . 10 „
za nadaljna izvršenja od petit-vrste po 8 h.
Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna (telefon št. 118).

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 20 h za petit-vrsto. Priloge poleg poštnine 6 K.

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari, je pošiljati samo na naslov:

Upravništvo Učiteljskega Tovariša
v Ljubljani, Gradišče št. 2.

Poštna hranilnica št. 53.160.

Reklamacije so proste poštnine.

Slovensko učiteljsiše v Gorico!

V Gorici, 10. maja 1908.

V proračunskem odseku je govoril o slovenskem učiteljsišu v Kopru laški poslanec Conci. Zahteval je, da naj se premesti iz Kopra v kak slovenski kraj, laško učiteljsiše pa naj se ustanovi v Gradišču ob Soči. Conci ni imenoval nobenega imena, imenoval je le slovenski kraj.

Ta „slovenski kraj“, kamor naj se premesti slovensko učiteljsiše, pa imenujemo mi: to je Gorica in samo Gorica. Gorica je pa tudi res slovenski kraj. Ime ima slovensko, na slovenskih tleh stoji, polovica prebivalstva je slovenskega, po 90% laškega prebivalstva se pretaka slovenska kri, Gorica živi od Slovencev, Gorica je pa tudi glavno mesto Goriciškega, to je slovenskega dela dežele, torej je Gorica skozinsko slovenski kraj. Poslanec Conci ne sme zategadelj čisto nič imeti proti temu, da se premesti slovensko učiteljsiše iz Kopra v Gorico, v „slovenski kraj“.

Laško učiteljsiše v Gradišču ob Soči, ki je „la capitale del Friuli“, kakor to zatrjujejo Furlani s ponosom — slovensko učiteljsiše pa v Gorico, ki je glavno mesto našega dela dežele! Tako bo vse popolnoma v redu. In tako tudi mora biti. Ne vedno Lahom vsega, ampak tudi Slovencev nekaj: pravice!

Tistih par laških kričarjev v Gorici neha kmalu kričati. Parkrat zavpijejo po ulicah, kak „slovesen“ protest še skujejo, potem bo mir! Mir in pravica!

Torej prav nikake resne ovire ni, da bi ne moglo slovensko učiteljsiše v Gorico. To je jasno kot beli dan, samo ako ne zavežejo pravice oči!

O vsem tem je bilo sicer že opetovano govorjeno, toda ponavljamo in zahtevamo bomo še zopet in zopet, dokler se ne izpolni opravljena zahteva goriciških Slovencev.

Pribijamo iznova, da v Gorico, edino v Gorico mora priti slovensko učiteljsiše. Izključen je vsak drug kraj. Vsak naš trg, vsaka naša vas bi se branila učiteljsiša ter bi se slovesno odklonilo vsako mešetarenje in usiljevanje. Toliko smo moški in odločni sedaj, ko je to vprašanje dozorelo.

Ako bi se vdali, da bi postavila vlada učiteljsiše v kak naš trg na deželi, potem bi Lah s pomočjo vlade kmalu pregnali iz Gorice žensko slovensko učiteljsiše, in kadar bi se delila gimnazija in realka, bi nas pogladi zopet na deželo, češ, kakor s slovenskim učiteljsišem, tako mora biti tudi z drugimi slovenskimi srednjimi šolami!

Take sanje Lahov pa se ne smejo uresničiti nikdar, in se tudi ne uresničijo.

Vsi kot en mož bomo stali za to, da nas Lah ne preženo iz Gorice.

„Edinost“ je prinesla pretekli petek vest z Dunaja, da govore, da premestijo slovensko učiteljsiše v kratkem iz Kopra v Gorico.

Naj se to zgodi ter naj se otvori slovensko učiteljsiše s prihodnjim šolskim letom v naši Gorici! To je naša želja, obenem pa tudi naša zahteva!

Kdo nam more pomagati!

Z ozirom na članek v „U. T.“ z dne 17. aprila t. l. „Nobena stranka nam ne more pomagati“ me nekaj sili, da temu donesem za zdaj nekoliko skromnih in kratkih pojasnil z namenom, da se vsi organizovani tovariši začnejo zanimati za vprašanje, ker ni lahko zavzeti objektivnega, dejstvom odgovarjajočega stališča. Treba je v to precej globokega vpogleda v splošno dogajanje s končnim jasnim, resničnim spoznanjem, do česar se pa posameznik ne pospeje kar tako samoobsebi. Istinitost vršenja družabnega življenja po imanentnih svojih zakonih do dobrega spoznanja, zahteva velikih izkušenj, studij, truda in časa. In vendar

nam je jasnosti v tem oziru posebno treba; ona nas privede do enotnega naziranja in mišljenja, ki iz njega izvira enotna homogena aktivnost, kakovost učinkovanja, kar tvori najvažnejši predpogoj za veljavo in moč naše organizacije. Akoravno danes naša organizacija nima v svojih odnošajih iste veljave in sile, ki je ideal najboljših naših voditeljev, tiči krivda brezdvomno v tem, da še vedno nedostaja enotnega naziranja o socialnem gibanju in drugih perečih vprašanjih, sploh enotnega mišljenja in delovanja posameznikov, ki so sicer organizovani. Vsaj v temeljnih zadevah moramo biti kot organizovani naobraženci na istem stališču, in če ostane vez, ki nas z njo spaja organizacija naša, le površna vez, ki oklepa poedince sicer na vnanje, a mu ni isto kar bi morala biti, namreč vir notranjih potencirano učinkujočih sil.

Dasi je sistematiška organiziranost glavni znak politiške zrelosti poedince in je naša organizacija strogo izvedena, vendar se nam je že neštetočrat očitalo, da smo kratkomočno politiško nezreli. Opravičeno tudi vsak inteligent pričakuje v organizovani skupini zgolj naobražencev temeljitejše pojmovanje organiziranosti nego v organizovani masi samih nevednežev. Omeniti pa le hočem, da moramo tudi v tem smislu napredovati, to je ne samo nazunaj, tudi naznotraj; svoje mišljenje in hotenje, svojo voljo in svoj ponos in pogum začeti sistematiško organizovati, potem šele je mogoče intenzivneje funkcioniranje učiteljske organizacije kot socialne skupine v družabnem življenju.

Protestirati napram raznim očitanjem je jalova stvar.

Pokažimo v smeri svojega dejanja na vsakem mestu in ob vsaki priliki, da smo organizovane socialne skupine učiteljev, ter da delujemo v smislu in smeri, kakor je imanentna skupini kot celoti, in učinki bodo govorili o našem pomenu in veljavi v socialnem življenju.

Naša organizovana skupina učiteljstva je družabna osebnost s popolnoma od prirode do-

ločenimi težnjami in principi svoje aktivnosti; na posameznega učitelja se ne more ozirati, je li mu prav ali ne; ona mu daje direktivo, ne on nji, poedinec se po tem ravna, ali pa ga nje osebnost ne priznava več vrednim za svojega člana. Naravni pot je sicer, da se poedinec sam izgubi stran, ako se ne more strinjati z imenitnimi principi družabne osebnosti.

Da je pa mogoče posamezniku v naši organizaciji vedno prav učinkovati v smislu njenih prirojenih zakonov, mora z ozirom na nje imeti jasnost v tem-le:

1. Smotri in težnje naše organizacije kot socialne skupine so ji naravnim potom od rojstva sem strogo odmerjene. V tem oziru se ne briga za to, ker je nadrejena, ali to ali ono posameznik sankcionira ali ne. Ona izkuša posameznika preustrojiti v činitelja sebi v prid; v svojih akcijah napram drugim skupinam kakor v svojem vedenju v socialnem življenju se z ozirom na svoje korist ali škodo nikdar ne zmoti, kar se o posamezniku ne more nikdar trdit: le v toliko dela ta prav, v kolikor dela v smislu skupine.

2. V nji se vrši vedno izpreminjevanje in nadomeščanje, novi sprejem, kakor odmiranje udov, ki imajo dolžnost, svoj značaj, mišljenje in učinkovanje prikrojititi in prilagoditi smislu skupine.

3. Posameznik spozna odnošaje naše organizovane skupine do drugih socialnih organizovanih in neorganizovanih skupin, do države itd. Spozna njih medsebojno učinkovanje druge na drugo, akcije in reakcije, ki jih izvršujejo; nikjer ne boš videl tehtnega, vplivajočega le poedince, povsod skupino. Pridobi si vpogled v prezanimivo to socialno gibanje, da spoznaš, po katerih načelih se vrši, v čem bistvuje in kaj pomenja.

4. Spozna, da naša organizacija ni za parado, ampak da stoji sredi ljutega boja ter da zahteva za ta boj vsak hip vse tvoje sile, in da se ta boj vrši tudi neodvisno od tebe.

5. Spozna nadalje, da bije skupina ta

LISTEK.

Štiri postaje.

Spisal — j.

III.

Obisk na zemlji.

„V vso večnost, dokler . . .“ tako so mi zvenele Luciferjeve besede v ušesih, in škipaje mi je hitelo pero po praznih rubrikah razrednice, in brezzobe čeljusti so v škrtanju sekundirale škipanju obsojenih mojih tovarišev.

„Luka, kaj bo to res na večno trpelo? Saj si bil v življenju vendar predsednik „Zaveze“ ter si dvigal glas za naše koristi. — Kaj, tukaj pa ti je padlo srce popolnoma v hlače? Daj, daj, izposluj nam rešitev!“

„Pa se pojdi ti bost z vragom!“ zareži Luka, nevoljen nad mojimi besedami. „Kaj nisi slišal, da je vrag obsodil tudi tebe kakor nas v vso večnost?“

„Da — pa je tudi pristavil dokler,“ se odrežem jaz. „Jaz mislim, da bi bilo prav, da sestavimo na peklenskega poglavarja spomenico — pa jo poneseš pred njegov prestol!“

In sestavili smo jo. Omenjali smo v nji,

da smo bili trpini vse življenje na onem svetu, in da ni imel z nami usmiljenja nihče in prav nihče na svetu! Molili da smo in kleli, prosili in zahtevali, a vse zaman — uslišala nas ni ne zemlja in ne nebo.“

Tako genljivo smo jo sestavili, da so kot orehi debele solze tekle po licu Luciferjele, ki je stala poleg Luciferja, ko mu je Luka čital spomenico.

In res: vragu smo se zasmilili! Dvignil se je v svojem prestolu in zadonel je njegov glas: „Preneha naj vaše trpljenje! Veselite se z nami! Prosto vam je vse moje carstvo — le iz njega venkaj ne smete! Kar je zašlo v pekel, ne more več v nebesa!“

Pa smo bili rešeni. Od takrat pa se je pričelo za nas veselo življenje, življenje, kakršnega nismo uživali v rajnkem življenju nikdar!

Jedli smo, pili in peli noč in dan, rajali in plesali brez konca in kraja.

Polagoma so nam rasle tudi peroti in že smo poletavali čez globine in brezdna kot napol godni vrabci od veje do veje.

Končno so nam peroti popolnoma dorasle in napravljali smo izlete po vsem peklenskem carstvu, ki je pač tisočkrat večje kot je največje na zemlji.

Samo nekaj nas je težilo: Venkaj iz tega carstva nam je bila pot zaprta! Nikdar ne venkaj na božje solnce — vedno v tej polsvetlobi peklenske elektrike — to nas je začelo težiti, in želeli smo si izpremembe, kot si jo želi vsak, ki se mu predobro godi.

Nekega dne pa so bila vrata peklenska odprta. Nismo mnogo pomišljali in — veš! — smo zleteli venkaj v vesoljstvo!

„Luka, kam pa zdaj?“ smo hiteli drug za drugim.

„I — kam? Pojdimo malo pogledat stari svet in belo Ljubljano, da vidimo, koliko je napredovala v tem času, kar smo jo ostavili!“

Rečeno — storjeno! Kot črne večje smo hiteli skozi ozračje in kmalu smo viseli nad mestom, ki se je raztezalo od Save do Krina pa od Rudnika do Vrhnike.

Nobenega dvoma ni — Ljubljana je to — kakor je dolga in široka — zidana po najmodernejših stavbnih pravilih: visoke, krasne hiše in široke, ravne ceste! Ako si se ustavil pri začetku ceste v Tomišlju, si videl z dobrim daljnogledom na drugem njenem koncu na Ježici vilo, ki si jo je sezidal v davnih, davnih časih naš dobi tovariš Tone.

Oj, to je bilo morje hiš!

Sredi tega babilona — ravno sredi ljubljanskega barja — je stalo ogromno poslopje, na čigar pročelju je bleščal v zlatih črkah napis „Centralna mestna ljudska šola.“

Hajdi — oglejmo si jo! Luka nam izprosi vstop, in sprejme nas ravnatelj sam v uniformi generala v svojem obširnem departmaju.

Ko smo se mi vsi po vrsti predstavili, smo si začeli tešiti svojo radovednost z vprašanji.

„Za kolik del mesta pa je zidano to šolsko poslopje, ker je tako ogromno?“

„Za vse mesto. To je edina ljudska šola v Ljubljani, in s ponosom poudarjam, da popolnoma zadošča modernim zahtevam dobre ljudske šole“, nam je bil odgovor.

„Za vse mesto?“ ostrmimo mi. „Kako je to pač mogoče, saj je periferija oddaljena najmanj 3 ure hoda!“

„To ni nikak razlog, da bi to ne bilo mogoče,“ odgovori ravnatelj; „modernost naša ne pozna razdalje. Le glejte tukaj to število belih gumbov! Pritisnem na tega, pritisnem na onega, in v tistem hipu se izvrše moje želje po vsem mestu in po vseh 999 razredih tukajšnjega učilišča. — Ravnokar bo ura osem.“